

בס"ד, ה' אייר התשפ"ו

מנחות ק"א – פדיון קדשים, טומאת אוכלין באיסורי הנאה, וכל העומד ליפדות

שאלות:

1. אבישי הקדיש כבש לקרבן והתחרט, הוא יכול לפדות אותו?

פדיון קדשים

הגמרא בדף הקודם אמרה שהמנחות והנסכים שהתקדשו בכלי שרת אין להם פדיון (הם מקבלים "קדושת הגוף"), ואפילו אם נטמאו ונפסלו להקרבה. למרות שהתורה קראה לבהמה בעלת מום (שהיא ברת פדייה) בשם "טמאה".

○ הגמרא מביאה את המקום שבו בעלת מום נקראה טמאה מברייתא על פרשת ערכין. הפסוק אומר: "וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲנֹשֶׁר לֹא יִקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קֶרְבָּן לַד', וּמוֹכִיחָה שְׂמֵדוּבָר בְּבַהֲמָה טְהוּרָה שֶׁנִּפְלָה בָּהּ מוֹם, שֶׁהִיא בְּהֵמָה טְמֵאָה מִמֶּשׁ (כמו חמור) מוזכרת בנפרד בהמשך הפרשה. התורה מלמדת שרק מי שאינה ראויה להקרבה במום קבוע נפדית, אבל לא על מום עובר שיתרפא, ותהיה ראויה להקרבה בהמשך.

○ רב הונא בר מנחם מקשה על שמואל שאמר שמנחות ונסכים טהורים נפדים כל עוד לא הונחו בכלי שרת..

הקושיא היא ממשנתינו שאומרת שעצים, לבונה וכלי שרת שנטמאו לא נפדים. אם הדברים האלו (עצים ולבונה) עדיין לא התקדשו בכלי שרת, למה שלא ייפדו כשהם נטמאים? הרי לשיטת שמואל הם אמורים להיפדות אפילו כשהם טהורים! מכאן שקדשים טהורים (שאינן להם מום) לעולם לא נפדים, והדברים האלו נחשבים כטהורים משום שהם לא "אוכלין" (ואפילו שנטמאו בגלל גזירת הכתוב על "חיבת הקודש", אין להם פדיון). וכלי שרת בגלל שיש להם טהרה במקוה.

○ הגמרא מתרצת – ומסבירה שמהתורה ניתן לפדות קדשים טהורים לפני שקדשו בכלי. הסיבה שעצים ולבונה לא נפדים היא גזירת חכמים כי הם קשים להשגה למלאי המקדש. וגם קשה למצוא עצים נקיים מתולעים.

○ רב פפא מביא ברייתא ואומר שאם שמואל היה רואה אותה הוא היה חוזר בו. הברייתא אומרת שמי שמקדיש בהמה תמימה (ללא מום) לבדק הבית – לא פודים אותה לחולין, אלא היא נמכרת לצורכי מזבח. לכאורה זה סותר את שמואל, כי הבהמה טהורה, ויש לה רק "קדושת דמים", ובכל זאת לא נפדית לחולין. ואותו דבר צריך להיות במנחות ונסכים.

○ הגמרא מסבירה ששמואל לא חוזר בו. כי בבהמה תמימה קיימת אותה סיבה של העצים: בהמות תמימות לחלוטין (ללא שום מום, אפילו לא דוק בתוך העין) הן נדירות מאוד, ולכן חכמים לא רצו שיצאו לחולין אלא יישארו למזבח. אבל במנחות ונסכים (סולת ויין) שהם מצויים בשפע – שמואל עדיין יסבור שהם נפדים כשהם טהורים.

○ הגמרא מביאה דעות שחולקות על שמואל:

- **רב כהנא** ולדעה אחת **רבי אושעיא**: סוברים שדווקא מנחות ונסכים טמאין נפדים, אבל קדשים טהורין לא נפדים לעולם (גם לפני כלי שרת). בגירסה שונה **רבי אושעיא** מסכים עם **שמואל**.
  - **רבי אלעזר**: מסכים שטהורים לא נפדים, אבל חוץ ממנחת חוטא. שהתורה אמרה בה "על הַטָּאוֹת" – לרבות שאם אדם הפריש סולת כעני ואז התעשר, הוא פודה את הסולת הטהורה, מוסיף עליה כסף ומביא קרבן עשיר.
2. תומר שחט עגלה ערופה לפני שערפו אותה ואז היא נטמאה, האם היא מקבלת טומאה?

טומאת אוכלין באיסורי הנאה

- בהמשך לגירסה של **רבי אושעיא** שאמרה שהוא כן סובר **כשמואל**, הגמרא מנסה להקשות מדברי **רבי אושעיא** במקום אחר.
- **רבי אושעיא** מביא שמועה שלדעת **רבי שמעון** מנחה שנאסרה ב"פיגול", לא מקבלת טומאת אוכלין.
- רבי יוחנן אומר** שהסיבה היא ש**רבי שמעון** לומד מהפסוק בפרשת שמיני בעניין טומאת אוכלין, "מִכֹּל הָאֲכָל אֲשֶׁר יֶאֱכַל", שדבר שאסור בהנאה (כמו פיגול) ולא ראוי להאכלה לשום אדם או בעל חיים, לא מקבל טומאה. והמנחה שהתפגלה גם לא ניתן להאכילה לאחרים, שהרי צריך לשרוף אותה.
- והגמרא מביאה ברייתא שמפרטת איסורים שלדעת **תנא קמא** נטמאים ו**רבי שמעון** פוטר מטומאת אוכלין כי הם אסורים בהנאה.
- רבי שמעון** מודה שבשר בחלב מטמא טומאת אוכלין, **משתי סיבות**
- גם בגלל ש**רבי שמעון** לא אוסר בשר בחלב בהנאה (הוא לומד מטריפה שמותרת בהנאה).
- וגם בגלל ש"הייתה לו שעת הכושר". כלומר, לפני שהבשר והחלב התבשלו יחד, הם היו מותרים באכילה ובהנאה. מרגע שחפץ היה "אוכל" בשעה שהיה מותר, הוא ראוי לקבל טומאת אוכלין גם לאחר שנאסר.
- והגמרא מקשה על **רבי אושעיא**, שאמר של**רבי שמעון** מנחה שנאסרה בפיגול לא מקבלת טומאת אוכלין. מברייתא שאומרת בפירוש שלדעת **רבי שמעון** היא מטמאת טומאת אוכלין!
- הגמרא מתרצת שבברייתא מדובר שהיתה למנחה שעת הכושר ו**רבי אושעיא** דיבר על מצב שלא היתה שעת כושר כי הקדישו את החיטים עוד כשהיו מחוברות לקרקע.
- וכאן הגמרא מקשה לפי הגירסה שגם טהורים נפדים: לכאורה תמיד יש שעת כושר, כי בכל רגע הכהן יכול לפדות את המנחה הטהורה שהוקדשה כחיטים, ולהפוך אותה לחולין המותרים בהנאה. הגמרא **מסבירה** שגם לגרסה זו, אם הכהן לא פדה בפועל, זה לא נחשב "שעת הכושר" להגדרת אוכל.
- והגמרא **תשא** מיד, מה זה משנה אם הוא לא פדה הרי לדעת **רבי שמעון** כל מה שפוטנציאלית עומד להיפדות נחשב פדוי?

3. האם פרה אדומה שאמורה לטהר ואסורה בהנאה, יכולה לקבל טומאת אוכלין?

"כל העומד לפדות – כפדוי דמי"

הגמרא כאומר שואלת, איך ייתכן שלמנחה אין שעת כושר אם טהורים נפדים, הרי גם אם הוא לא פדה לדעת רבי שמעון כל מה שפוטנציאלית עומד להיפדות נחשב פדוי? שהרי רבי שמעון אומר שפרה אדומה שנשחטה מקבלת טומאת אוכלין למרות שהיא אסורה בהנאה.

- **ריש לקיש מסביר**, שמכיוון שיש מצווה לפדות פרה אדומה אם מוצאים פרה אחרת נאה ממנה, היא נחשבת בכל רגע כ"עומדת להיפדות". ודבר שעומד להיפדות נחשב "כפדוי" כבר עכשיו. ולכן יש לה שם של "אוכל" כבר עכשיו, והיא מקבלת טומאה.
- **ההבדל בין פרה למנחה**: הגמרא מחלקת שהדין הזה נכון בפרה אדומה, שיש מצווה להחליפה בטובה ממנה. במנחות, לעומת זאת, אין מצווה לפדותן, ולכן המנחה הטהורה לא נחשבת "כפדויה".
- הגמרא **מקשה** מקרבן שנשחט אבל דמו לא נזרק והוא לן ונעשה "נותר". רבי שמעון סובר שהוא לא מקבל טומאת אוכלין כי מעולם לא הותר באכילה ולא הייתה לו שעת כושר. למה לא נאמר "כל העומד לזרוק – כזרוק דמי"? הרי הכהן יכל לזרוק את הדם.
- הגמרא **מתרצת** שמדובר במקרה שהקרבן נשחט סמוך מאוד לשקיעה, ולא נשאר זמן לזרוק את הדם לפני שקיעת החמה – והקרבן מעולם לא "עמד לזריקה", ולא הייתה לו שעת כושר.
- אבל במקרה שהייתה שהות והקרבן נשחט מוקדם ביום – לדעת רבי שמעון הייתה לו שעת כושר, והוא יטמא טומאת אוכלין. והגמרא מסבירה שלזה כיוון התנא שאמר 'לן לאחר זריקה' מטמא טומאת אוכלין, שהכוונה לא שזרקו ממש אלא שהיתה אפשרות לזרוק.
- הגמרא **מקשה** שוב בתחילת הדף הבא מפיגול בקדשים שמצוה לזרוק את הדם, והברייתא אומרת שהקדשים לא מטמאים טומאת אוכלין.
הגמרא **מתרצת** שמדובר שהפיגול היה בשחיטה: אם הכהן חשב מחשבת פיגול כבר בזמן השחיטה – הבשר מעולם לא היה כשר, ולא הייתה לו "שעת כושר" והוא לא מקבל טומאה ל**רבי שמעון**.
והתנא בחר לחלק בין פיגול בקדשים לבין פיגול במנחה שבמנחה כן מטמא טומאת אוכלין, ולא חילק בזבח עצמו בין פיגול בשחיטה לפיגול בזריקה. כי יש חידוש מיוחד במנחה, שלמרות שהקמיצה מקבילה לעבודת השחיטה, המנחה מקבלת טומאת אוכלין, כי היה לה שעת כושר בתחילה, לפני שהוקדשה, להבדיל מהזבח שלא היה ראוי מעולם לאכילה לפני השחיטה.